

BESLUT
2025-03-28

Dnr SU FV-3061-25

Områdesnämnden för humanvetenskap

Stefan Helgesson
Vicerektor

Justitiedepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Justitiedepartementet inkomma med synpunkter på remiss av betänkandet *Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)*. Betänkandet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Stefan Helgesson

Karolina Alveryd

Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss av betänkandet Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

Genom beslut Ju2025/00118 har betänkandet Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1) remitterats till Juridiska fakulteten vid Stockholms Universitet. Juridiska fakultetsnämnden lämnar härmed sitt remissvar på den aktuella utredningen.

Betänkandet är omfattande och innehåller ett betydande antal förslag till författningsändringar. Juridiska fakultetsnämnden tar inte ställning till de förslag som inte behandlats i remissvaret. Fakultetsnämnden har följande synpunkter.

Allmänna utgångspunkter

Det finns ingen generell stats- eller folkrättsligt grundad rätt att bli medborgare (naturaliseras) för en person som inte är svensk medborgare, även om det finns folkrättsliga förpliktelser som uppstått genom internationella fördrag som innebär att Sverige åtagit sig att låta vissa staters medborgare förvärva svenskt medborgarskap, och även folkrättsliga förpliktelser att vidta åtgärder för att undvika statslöshet för personer som inte är svenska medborgare och befinner sig under svensk jurisdiktion.

I utredningen anges att det huvudsakliga syftet med skärpta krav för svenska medborgarskap är att förbättra förutsättningarna för utländska medborgares integration i det svenska samhället. Utredningen behandlar hur man från lagstiftarens och regeringens sida förstått begreppet integration, men det framstår som tveksamt om man kan anse att begreppet har sådan precision att det kan tjäna som grund för att utvärdera utredningens förslag. Begreppet integration som utredningen tolkar det innehåller flera olika komponenter, bl.a. vistelse i Sverige, självförsörjning, deltagande i arbetslivet, krav på den enskildesandel (laglydnad liksom uppfyllande av andra skyldigheter såsom betalning av skatter och avgifter) samt kunskaper om det svenska samhället. Det finns ingen klar prioritering av de olika elementen, vissa verkar ses som egenvärden medan andra verkar ses som mer instrumentellt motiverade. Hur man värderar dessa element är en rättspolitisk bedömning.

Juridiska fakultetsnämnden

En övergripande synpunkt som gäller ett antal krav, avseende bl.a. hemvisttid, självförsörjning, och vandel är att utredningen föreslår skärpta krav för den som önskar bli svensk medborgare, i förening med relativt omfattande undantag. En generell iakttagelse är att det gör det svårt att bedöma vilken praktisk betydelse dessa höjda krav i förening med omfattande undantag kan förväntas ha.

Hemvisttid

Utredningen föreslår en längre hemvisttid som krav för att kunna få svenskt medborgarskap, även om de grupper som omfattas av undantag från kravet på normalt hemvisttid kommer att vara relativt många. I huvudsak följer sådana undantag av folkrättsliga förpliktelser.

Den längre hemvistidskravet för vuxna och det kortare kravet för barn torde dock kunna leda till att minderåriga barn kan förvärva medborgarskap före sina vårdnadshavare (jämför de föreslagna 11 och 11a §§ i medborgarskapslagen i betänkandet). Det kan under relativt lång tid ge vårdnadshavare och barn olika migrationsrättslig status, en ordning som kan leda till osäkerhet för barn och föräldrar, t.ex. vad avser möjligheten för svenska medborgare att praktiskt leva i Sverige. Fakultetsnämnden anser att detta bör övervägas vidare.

Vandelskrav för den som ansöker om svenskt medborgarskap

Utredningen föreslår (se föreslagen lydelse av 11 § 5 p. medborgarskapslagen) att den som ansöker om svenskt medborgarskap ska kunna förväntas ha ett skötsamt och hederligt levnadssätt, i och utanför Sverige.

Det innebär bl.a. att den enskilde inte ska ha varit dömd för allvarlig brottslighet under den tid som vederbörande haft sin hemvist här och inte heller dömd för allvarlig brottslighet i något annat land. Som utredningsbetänkandet får förstås omfattas dock inte personer med flyktingstatus som begått s.k. politiska brott.

Hederligt levnadssätt i vidare mening än laglydnad är svårare att definiera. I utredningen exemplifieras med att den anser att personer som belagts med kontaktförbud, har varit verksamma i organisationer som har gjort sig skyldiga till systematiska övergrepp, har skatteskulder, som varit föremål för återkrav av socialförsäkringsersättningar eller andra offentliga bidrag p.g.a. att de mottagit sådana med för högt belopp och insett eller borde ha insett detta, är registrerade hos Kronofogdemyndigheten brister i hederligt levnadssätt. Brister i hederligt levnadssätt uppstår enligt betänkandet när det förefaller som att enskilda inte vill uppfylla sina åtaganden eller övriga förpliktelser. Samma överväganden gäller personer med missbruksproblem som i olika avseenden kan brista i hederligt levnadssätt. Utredningen gör vad gäller missbruk ingen klar skillnad mellan narkotikamissbruk vilket som huvudregel är straffbart, och alkoholmissbruk vilket kan ligga till grund för socialrättsliga tvångsåtgärder, men i sig inte är brottsligt. Eventuellt bör övervägas om alkoholmissbruk ska anses vara en grund för att anse att en person har bristande vandel först när den föranlett myndighetsingripanden mot den enskilde.

I betänkandet framgår att vandelsreglernas syfte är att den blivande medborgare inte bara ska ha ett hederligt men även ett skötsamt levnadssätt. Även om utredningens slutsatser framstår som rimliga kan ifrågasättas om begreppet "hederligt levnadssätt" bör preciseras

närmare i lagtexten eller bytas mot ”skötsamt levnadssätt” som i sådana fall också bör preciseras. Det senare begreppet förefaller mera långtgående än ”hederligt levnadssätt” samtidigt som begreppet ”skötsamt levnadssätt” inkluderar vad som krävs för ”hederligt levnadssätt”.

Kravet på skötsamhet/hederligt levnadssätt omfattar både utlänningens liv i och utanför Sverige, vilket framstår som invändningsfritt, även om det kan aktualisera bevissvårigheter.

Karenstid

Karenstiden ska som huvudregel beräknas efter dom som berör brottslighet, eller från straffverkställighetens slut. Vid brott beräknas som huvudregel karenstiden schablonmässigt. Vid andra anmärkningar avseende vandel avses att en individualiserad bedömning ska ske både vad gäller karenstidens längd och beräkningstidpunkten. Eventuellt kan man överväga att karenstiden ska beräknas efter en viss tid från dom eller beslut, åtminstone vad gäller vissa handlingar som anses utgöra avvikelser från ett hederligt/skötsamt levnadssätt.

Självförsörjningskrav vid ansökningar om svenskt medborgarskap

De försörjningskrav som utredningen föreslår ska gälla framstår delvis som motsägelsefulla eftersom de å ena sidan syftar till att medborgarskap ska begränsas till personer med förmåga till självförsörjning å andra sidan genom undantagen också begränsar denna princip genomslag. Det framgår att direktiven i detta avseende är motsägelsefulla.

Utredningen anser att självförsörjningskravet ska skapa incitament att försörja sig genom arbete för att kunna bli medborgare, men så vitt möjligt undvika att det blir ett hinder för integration. Denna ambition framstår delvis som motsägelsefull. Det torde vara ofrånkomligt att kravet på självförsörjning också innefattar att försvåra för personer som inte försörjer sig själva att bli svenska medborgare.

Begreppet självförsörjning definieras inte närmare i direktiven. Förslaget har enligt konsekvensanalysen utgångspunkten att inkomster som inkluderas ska vara *inkomst av tjänst, tillfälliga socialförsäkringsersättningar* eller *näringsverksamhet* men inte inkludera inkomster av kapital. Utredningen har ett i hög grad formellt perspektiv på självförsörjning eftersom man anser att även inkomster från olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inklusive lönesubventionerade anställningar, ska kunna räknas in i den typ av inkomster som anses göra en person självförsörjande. Det framstår inte som självklart att lönesubventionerade anställningar ska kunna anses utgöra självförsörjning, inte minst torde den språkliga förståelsen av ”självförsörjning” tala emot det.

Utredningen anför att personer som enbart lever av kapitalinkomster inte kan anses vara integrerade i det svenska samhället på det sätt som anses önskvärt, trots att de är självförsörjande. Utredningens gränsdragning framstår dock inte som uppenbart välgrundad, den praktiska gränsen mellan att bedriva näringsverksamhet genom ägarinflytande där en verksamhets överskott kommer ägaren till del som utdelning respektive att leva av kapitalinkomster av annat slag är i realiteten flytande. En

konsekvens som påpekas är att det gör att personer som bedriver näringsverksamhet och tar ut utdelning ur ett aktiebolag, och (vilket inte påpekas i betänkandet) tar ut inkomst ur enskild näringsverksamhet genom s.k. positiv räntefördelning, inte kan kvalificera sig för medborgarskap, trots självförsörjning. Fakultetsnämnden anser att personer som bedriver näringsverksamhet och är självförsörjande, oavsett den skatterättsliga formen för uttag av verksamhetens överskott ska kunna anses som självförsörjande.

Inkomsten ska enligt förslaget vara inkomst av tjänst, tillfälliga socialförsäkringsersättningar eller näringsverksamhet efter avdrag för preliminärskatt. Denna ordning framstår inte som logisk om man eftersträvar självförsörjning. Bedömningen av den enskildes ekonomi och därmed självförsörjningsgrad bör rimligen ske utifrån bedömning av inkomst efter avdrag för slutlig skatt. Eftersom försörjningskravet berör inkomster under flera år kan det inte sägas möta praktiska hinder eftersom uppgifter om inkomster och slutliga skatter är lätt tillgängliga. I princip kan bedömningen av självförsörjningsgrad i det nuvarande förslaget påverkas av huruvida en person begär jämkning av preliminärskatt för avdrag eller inte, vilket inte framstår som ändamålsenligt. Fakultetsnämnden anser att inkomsten ska beräknas som inkomst efter slutlig skatt.

Medborgarskapsceremonier

Utredningen anser att medborgarskapsceremonier inte bör göras obligatoriska. Fakultetsnämnden instämmer i denna uppfattning.

Vad gäller överväganden om anmälningsförfarandet för medborgarskap har Fakultetsnämnden ingen invändning utöver det som mutatis mutandis är tillämpligt av ovanstående.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, Jane Reichel. Yttrandet har beretts av universitetslektor Carl Lebeck. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jane Reichel

Karolina Alveryd

Stockholms
universitet

BESLUT

2025-03-21

Dnr SU FV-0361-25

Kay Artle
Handläggare
Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Justitiedepartementet

Remissvar: Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1)

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har fått möjlighet att yttra sig över remissen Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1).

Synpunkter har lämnats av Statsvetenskapliga institutionen vilket utgör Samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens svar, se bilaga.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus Yvonne Svanström. Föredragande har varit handläggare Kay Artle

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Statsvetenskapliga institutionen

Göran Sundström, prefekt

2025-03-17

Dnr: SU FV-0361-25

Yttrande över betänkandet *Skärpta krav för svenskt medborgarskap* (SOU 2025:1)

Statsvetenskapliga institutionen har beretts möjlighet att yttra sig över Utredningen om skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskaps betänkande *Skärpta krav på svenskt medborgarskap* (SOU 2025:1).

Institutionens ställningstaganden

Institutionen *avstyrker* utredningens förslag om krav på egenförsörjning, krav på kunskaper i svenska språket och utökade krav på kunskap i samhällskunskap för svenskt medborgarskap.

Institutionen *tillstyrker* utredningens förslag om att inte införa obligatoriskt deltagande vid medborgarskapsceremonier och att inte införa krav på lojalitetsförklaring för nya medborgare. Institutionen instämmer i utredningens argument för dessa avstyrkanden.

Utredningens huvudsakliga innehåll

Utredningen presenterar förslag på förändringar av nuvarande regelverk som reglerar möjligheterna och villkoren för att erhålla svenskt medborgarskap. Av utredningens direktiv framgår att syftet är att föreslå ”skärpta krav för svenskt medborgarskap”. Avsikten är att ”stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle där individen stärks och ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället”.

För att stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle föreslås en rad åtgärder. De viktigaste är att svenskt medborgarskap endast ska beviljas den som uppfyller krav på (i) åtta års hemvisttid, (ii) egen försörjning och (iii) ”hederligt levnadssätt”. I några fall ska undantag från dessa villkor medges. Till exempel ska barn och statslösa undantas kravet på åtta års hemvisttid och studenter undantas kravet på egen försörjning.

Utöver nämnda förslag föreslås tillägg till ett tidigare utredningsförslag om kunskapskrav i samhällskunskap för medborgarskap. Detta föreslås nu kompletteras med krav på kunskaper om mediernas roll i demokratin och på kunskaper om barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

Det kan noteras att utredningen uttryckligen tar avstånd både från obligatoriskt deltagande vid medborgarskapsceremonier och från krav på lojalitetsförklaring för nya medborgare.

Institutionens argument för avstyrkandena

Övergripande om medborgarskapskrav och demokrati

En grundläggande demokratisk princip är att invånarna ska ha möjlighet att påverka offentliga beslut och lagar. Till skillnad från vad som är fallet i den auktoritära staten, utgår demokratin från att den som förväntas följa lagar och beslut också ska ha möjlighet att delta i utformningen av dem.

Rösträtt i riksdagsval är som bekant förbehållet svenska medborgare. Det innebär att inte alla som bor i Sverige har tillgång till rösträtt. Den som är fast boende i landet bör emellertid uppmuntras att bli medborgare och på så vis inkluderas i demokratin. Politiska beslut som motverkar en sådan utveckling motverkar tvärtom en demokratisk utveckling. När kraven för medborgare ökar, minskar graden av demokrati eftersom andelen av befolkningen som saknar rösträtt ökar. Fler i landet kommer att sakna fullständiga demokratiska rättigheter och samtidigt förväntas följa lagar och beslut.

Det är anmärkningsvärt att utredarna inte alls har beaktat konsekvenserna för demokratin av de förslag som presenteras. I en välfungerande demokrati borde en prioriterad uppgift för utredningsväsendet vara att fullödigt beakta hur förslag till nya lagar och regler påverkar invånarnas möjligheter att delta i demokratin.

Medborgarskapskrav och integration

Utredningen föreslår krav på egenförsörjning, kunskaper i svenska språket och utökade krav på kunskap i samhällskunskap för att kunna erhålla svenskt medborgarskap. Dessa krav adderas till kraven på kunskap i svenska och samhällskunskap som har föreslagits i en tidigare utredning (USSMA/SOU 2021:02).

Ett argument för att införa sådana krav är att de förbättrar integrationen. Antagandet är att nya medborgare mer effektivt kommer att bli en del av det svenska samhället om de kan tala det svenska språket, har kunskaper om det svenska samhället och kan försörja sig själva.

Detta argument bortser dock från forskning på området. Den visar entydigt att strängare krav för medborgarskap har integrationshämmande effekter. Ett belysande exempel är en metastudie av Vasiliki Fouka i *Annual Review of Political Science* från i år (2025) som går igenom över 200 studier om kopplingen mellan medborgarskapskrav och integration. Slutsatsen är att krav på kunskaper i språk och samhällskunskap som kopplas till medborgarskap fungerar exkluderande när man ser till hela gruppen icke-medborgare i ett land. Emedan sådana krav kan utgöra en sporre för högutbildade icke-medborgare, fungerar de bortstötande för lågutbildade icke-medborgare och andra inom gruppen med en svagare position i samhället. Anledningen till att de exkluderande effekterna är mest framträdande, är att flertalet icke-medborgare är lågutbildade och marginaliserade. Så är även fallet i Sverige.

Forskningen visar även att lättare krav, eller inga krav alls för att bli medborgare, fungerar integrationsbefrämjande. Att få medborgarskap tycks i sig självt bidra till invandrares ekonomiska och politiska integration och minska deras upplevelse av exkludering. Är målet att förbättra integrationen av den här gruppen bör således tillgång till medborgarskap underlättas – inte försvåras.

Försörjningskrav i ett demokratiskt rättssamhälle

Utredningen föreslår ett försörjningskrav för att beviljas svenskt medborgarskap. Ett förslag är att den som ansöker om svenskt medborgarskap inte ska få ha mottagit försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen de senaste tre åren före ansökan under en period som sammanlagt överstiger sex månader. Motiveringen är att egen försörjningsförmåga stärker incitamenten för deltagande i arbetslivet, vilket i sin tur stärker individens ”möjlighet att delta fullt ut i det svenska samhället”.

Deltagande i arbetslivet är utan tvekan av värde för att integreras i det svenska samhället. Men möjligheter till egen försörjning, för både medborgare och icke-medborgare bosatta i landet, varierar över tid, delvis beroende på omständigheter utom individens egen kontroll. Kraftiga försvagningar i konjunkturen medför som regel ökad arbetslöshet i alla grupper. Under en lågkonjunktur blir det följaktligen svårare att tillgodose de föreslagna kraven på egen försörjning och därmed också svårare att bli svensk medborgare.

Institutionens invändning är här att egen försörjning som krav för medborgarskap på ett godtyckligt sätt gör det svårare att bli medborgare under vissa tidsperioder. En sådan invändning har likheter med den kritik som i början av förra seklet riktades mot inkomst- och förmöghetsstrecken för rösträtt i riksdagsvalen. Som ofta påpekades under denna tid, innebär denna ordning att en person som led ekonomisk skada av en försvagning i den ekonomiska konjunkturen kunde förlora sin rösträtt utan egen förskyllan. Det kan på goda grunder anses stötande i ett demokratiskt rättssamhälle att tillgången till grundläggande rättigheter för boende i Sverige blir avhängiga tillfälligheter som individen själv saknar möjlighet att styra över.

Detta ärende har handlagts av professor Ludvig Beckman, professor Eva Erman och docent Jouni Reinikainen.